

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. III. De Infallibilitate Scripturæ, Multiplicique Editione, præfertim
Vulgatâ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

nemque dicendorum præscripsit, refertur ab *Estio*, qui in Tractatu specialis, quem præmisit Expositioni hujus Epistolæ de auctoritate & auctore, & idiomate, quo scripta est fuscè agens, hanc opinionem pluribus argumentis confirmat. Quæ nihilominus dissolvere conatur *Sylvius l. 1. Controversiar. q. 2. art. 3.*

QUESTIO III.

De infallibilitate Scripturæ, multiplicique Editione, præsertim Vulgatæ.

36.
Scriptura
quoad omnes
partes
infallibilis est.

CERTISSIMUM est apud omnes Catholicos Scripturam quoad omnes suas partes seu articulos & propositiones esse infallibilem, atque ad eam ipsam esse infallibilem regulam seu normam veritatis. Patet quia (ut præclare *Augustinus Epist. 8. ad Hieronymum*) admissio in tantum veritatis fastidium aliquo mendacio, seu errore, nulla illorum librorum particula remanebit, quæ non, utcumque videbitur vel ad mores difficillimam regulam ad mentientis auctoris consilium officiumque referatur: quæque consequenter non possit in dubium revocari. Ratio velut à priori sumitur ex summa infallibilitate Dei, qui nec falli nec fallere potest aliquid loquendo aut inspirando: *Omnis autem Scriptura divinitus inspirata est, juxta Apostolum 2. ad Timoth. 3. Non enim (ut dicitur 2. Petri 1.) voluntate humana allata est aliquando Prophetia, sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines.* Hinc *Ioan. 10. ex Scriptura Christus arguens, ad junxit: Et non potest solvi Scriptura; id est, non potest mendax aut falsa inveniri.*

37.
Nulla pars
illius
humano
Spiritu
in scripta.

Quare ab errore non potest excusari, quod dixit *Erasmus in Annot. ad cap. 2. & 27. Matth.* forsitan aliquos leves errores in Scriptura reperiti. Cui affinis est error aliquorum, qui putarunt quædam in Scriptura esse scripta humano spiritu seu prudentia, v. g. quod de penula scripsit *Apostolus 2. ad Timoth. 4. de hospicio parando in Epistola ad Philemonem; quod de cane Tobie movente caudam habetur Tobie 11. & similibus, quæ levioris putabant momenti, quam ut deceret ea dictari aut inspirari à Spiritu sancto. Sed his occurritur verbis *Chrysostomi Homil. 1. ad Pop. Antiochen. in princip. dicentis: Nec illas quidem, quæ tenues esse putantur, Scripturarum sententias prætermittamus: nam & ipsa de Spiritu gratia sunt. Et juxta *Hieronymum in cap. 3. ad Ephes. Singuli sermones, syllaba apicæ, puncta in divinis Scripturis plena sunt sensibus; aded ut *Basilii Homil. 10. in Hexameron versus finem, audeat & dicat: Intoleranda prorsus & gra-****

vis blasphemia fuerit, vel verbum asserere in Scriptura reperiri otiosum. Itaque nihil positum sine justa ratione; quidquid autem ex ea positum est, leve & minutum censeferi non debet. Apostolus quidem penulam mitti cupit, id est, vestem quamdam imbribus & frigori depellendam aptam, cui erat affuetus, nolens cuiquam esse gravis, ut Varii interpretantur; vel vestem lacram, id est, calulam seu planetam, ut quidam conjectant: vel potius aulam librariam, ut alii explicant, aut etiam ipsum volumen sacrum, veteris scilicet instrumenti, docens suo exemplo, quantum cura debeat Episcopis quantumvis provecis esse studium sacræ Scripturæ. In Epistola ad Philemonem scribit *Apostolus de parando sibi hospitiis, non quod magno apparatu opus esset, aut Paulus de eo magnopere foret sollicitus, sed ut sic Philemon intelligens Paulum brevi venturum, magis vereatur renuere, quæ Paulus in Epistola postulabat. De cane præcurrente & caudam sua blandiente fit mentio Tobie 11. quia ibi describitur ut nuntius venientis filii, quo tantopere pii parentes sunt recreati; simul etiam indicatur singularis narrationis usque ad minus tiores circumstantias fidelitas, ac quanta fuerit cura Angeli Ducæ, & providentia maxima Dei, etiam circa minutissima. Scelera denique quæ in Scriptura referuntur ad bonos fines, non approbantur; mala ab aliis dicta similiter recitantur materialiter, tamquam dicta ab aliis; non formaliter, tamquam dicta & sensa ipsius Scriptoris; prout v. g. *Psal. 13. refert David: Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus.**

Dices cum *Erasmus*: Evangelistas interdum memoriâ lapsos concedit *Augustinus lib. 3. de consensu Evangelist. c. 7. nec videtur ullo modo posse negari, cum *Matth. 27. loco Zachariæ constet citari Jeremiam. Resp. id injuriosè tribui Augustino, quippe qui expressè contrarium scripsit lib. 2. de consensu Evangelist. c. 12. Omnem autem falsitatem avesse ab Evangelistis (idemque de ceteris) decet non solum eam, quæ mentiendò promittitur, sed etiam eam, quæ obliviscendo. Quo quid clarior? Idem Epist. 19. ait: Soli eis Scripturarum libris, qui jam Canonici appellantur didici hunc timorem, honoremque, deferre, ut nullum eorum auctorem scribendo aliquid errasse firmissimè credam. In loco autem obiecto expressè dicit *Augustinus, Evangelistæ ex voluntate & directione Spiritus sancti (cujus proinde fuisset error si quis foret) occurrisse Jeremiam pro Zacharia, eo quod omnes Prophetæ uno spiritu locuti sint, ut quod unius est, possit dici omnium; q. d. Evangelistæ. Quod dictum est per Spiritum, qui in Jeremia***

38.
Evangelistæ
lapsus
memoria
non
tribuit
Augustinus:
quia
calumnia
Erasmus.

An vel quod
re Math.
27. loco Zachariæ
tribuitur
Hieremia.

Jeremia locutus est. Verius tamen est (ut plures adhuc alias solutiones omit- tam) nomen Jeremiae incuria vel temeritate Librarium irrepisse in textum; cum non soleat Matthaeus nomina Prophetarum exprimere; immo nomen Jeremiae abfit, tum a textu Syriaco; tum a varijs Codicibus Latinis manuscriptis; etiã tempore Augustini, uti & hodie. Ed autem facilius potuit contingere deceptio, quod olim esset usus Editionis Septuaginta; juxta quam apud Zachariam vix reperitur vestigium hujus testimonii. Vel certe dicendum, quod verè citetur locus Jeremiae 32. ubi ex divino præcepto emisse refertur agrum numerato pretio, est neq; habeatur de triginta argenteis. Quo facto gessit figuram quamdam hujus facti. Nam Jeremias per hoc significabat Judæos & captivitate reituros & habituros in agris Ilrael; simul præfigurans Judæos in fine mundi instar peregrinorum reverfuros ad agrum Ecclesiae, qui est pretium Sanguinis Christi.

39. Textus Hebraici, si purus esset, summa foret auctoritas.

Ad Auctoritatem textus Hebraici & Graeci quod attinet, maximæ & infallibilis sine dubio auctoritatis esse apud omnes deberet textus Hebraicus & Graecus, quoad Scripturas idiomaticè Hebraico aut Graeco scriptas respectivè, si constaret de eorundem puritate. At neque Hebraei neque Graeci fontes omnino puri sunt. Immo videtur fortè cuiquam posset, textum utrumque omnino esse depravatum, ut nullam fidem mereatur, neque valeat ad controversias dirimendas. Verumtamen in hoc nimium excederetur.

40. Erroris in eum quomodo irrepissim.

Constat quidem in primis in textum Hebraicum olerantia seu incuria Librarium excridentium irrepisse etiam antiquitus varia menda, & postmodum incuria aut incitiam ipsorum Typographorum. Quod valde proclive fuit, ob diversorum characterum seu litterarum Hebraicarum figuram similem, unde una pro altera facile sumitur ab obiter inspiciente ac excridente, nec ad totius sententiae sensum perfecte advertente, praesertim si in prototypo sint minus accuratè exarata. Idque proclivius erat, cum puncta interposcendi causa necdum essent à Malothis addita, qui dudum post Hieronymi tempora ea addiderunt. Praeterea cum dissimili litterarum figura (cum qua adhuc consistit frequens lapsus excridentium) facile substituitur ob similitudinem pronuntiationis una littera hebraica pro altera, dum ex ore dicentis fit scriptio. His accedit depravatio malitiosa textus in quibusdam Christum & Christianam Religionem concernentibus (in quibus proinde minus fidendum Hebraico textui) facta à Judæis post Hieronymi tempora, è cujus & Septuaginta versioe & fragmentis aliarum Versionum constat ipsos aliter legisse, Herinc: Sum. Theol. Pars III.

quàm modò ex impiorum Malothis correctione (qui dicit ipsi, vel certe alii inter ipsos & Hieronymum medi fuerunt corruptores) legatur: ut in Vaticinio Jacob de Messia Genes. 49. & nonnullis alijs locis.

De cetero nihilominus magna est textus Hebraici auctoritas, siye ad textum Editionis Vulgatae, sicubi Librarium aut Typographorum defectu vitiatum sit, emendandum; prout se fecisse fatentur Correctores Bibliorum justè Sixti V. ab eis recognitorum: siye ad didicandum, quæ eorum varijs in Latina versione lectionibus sit syncerior: siye ad inquirendum quo sensu sumatur dictio in Latina Editione ambigua; si fortè in Hebraeo non sit ambiguitas: siye ad melius percipiendam vim sententiarum & phrasium, quæ in originali idiomate interdum vivaciores sunt, minus æquivocæ, magisque propriae: siye ad diversos sensus litterales, quos unica Latina versio minus fecunda allequi & exprimere nõ poterat, ex originali idiomate eruendos. Idemque cum proportione est de auctoritate & utilitate textus graeci. Qui tamen & ipse hoc tempore non est purus, ut varijs exemplis deducit Bellarminus l. 2. de Verbo c. 7. Canus l. 2. de Locis cap. 13.

41. Sui nihilominus ei manet auctoritas.

Idem est de textu Graeco.

Quapropter simpliciter loquendo potius adhaerendum est Editioni Vulgatae, quàm Textui graeco vel hebraico, si sit inter illos differentia, non solum dum aperta vel publica sunt argumenta pro synceritate Textus Latini, aut corruptione textus graeci vel hebraici; verum etiam cum utrimque omnia sunt paria, seu cum nulla sunt in alterutram partem illapsi erroris argumenta; adeoque ceteris paribus textum graecum vel hebraicum potius esse corrigendum ex nostro, quàm contrà. Ratio est, quod Ecclesia, quæ est fidelissima Verbi divini custos, summam semper adhibuerit diligentiam in procuranda & conservanda hujus Editionis puritate, eamque solum pro authentica haberi voluerit ac declaraverit, ipsa autem est columna & firmamentum veritatis. Fontibus quidem est plus deferendum quàm rivulis, si puri sint; secus, si rivulo existente puro, fons sit turbatus, ut rectè Canus sup. cap. 14. Ut omit- tam, quod originales libri, qui ab ipsis Scriptoribus primò conscripti sunt, non extant, sed copiarum copiarum, multoties variatis hebraicis characteribus; quibus facilius errores irrepere potuerunt, ac in ipsidem permanere, quàm in translatione facta per auctoritatem publicam Ecclesiae & Spiritus sancti assistentiam, cui jugiter diligentissima Ecclesiae sollicitudo pro puritate servanda accessit, adeoque plus deferendum est, quàm diligentiae Judæorum v. g. hominum impiorum.

42. Et simpliciter sit potius adhaerendum Editioni Vulgatae.

Editio porrò Vulgata Latina, quàm Tridentinum sess. 4. approbavit Hieronymum litter. par- habet

43. Hujus qualiter, par- habet

im aucto-
partim cor-
rector, sit
Hierony-
mum.

habet auctorem vel emendatorem. Nam Vetus Testamentum ex Hebræo transtulit, exceptis Libris Sapientiarum, Ecclesiasticis, Machabæorum, Baruch cum Epistola Jeremiæ, quibusdam partibus Esther in Hebræo non repertis (quæ omnia habentur ab incognito Interprete ante Hieronymum) & quibusdam partibus Danielis, quæ habentur ex versione Theodorionis. Psalterium quoque ex Hebræo labore Hieronymi translatum, non admittit Ecclesia in Editionem Vulgatam: tum quia difficillimum fuisse tollere consuetudinem Ecclesiarum Latinarum, quæ jam in choro assueverant alteri translationi: tum quia sine imensis sumptibus & difficultatibus non potuissent exhiberi libri novi pro toto Orbe Ecclesiæ Latinæ: tum ob alias rationes. Quare retinuit Psalterium Editionis antiquæ, quæ non est pura Septuaginta Interpretum, sed per Lucianum martyrem ex Hebræo est emendata, quam etiam deinde Hieronymus emendavit. Novum Testamentum sub initium Ecclesiæ per virtum aliquem Apostolicum (quis determinatè fuerit, ignoratur) ex idiome originali translatum idem Hieronymus emendavit. Editio autem hæc per Hieronymum, partim facta, partim correctâ, quæ tunc nova appellabatur, cœpit post obitum illius magis & magis, relicta priori Editione vulgatâ, usurpari, omniumque Doctõrum ac Patrum tacito consensu, tandemque Ecclesiæ ordinatione acceptari. Alioquin ante Hieronymi editionem Vulgata Latina editio quoad Novum Testamentum, Psalterium, & eas partes Veteris Testamenti, quas Hieronymus nõ vertit, erat eadem, quæ modò, sed non correctâ; quoad reliquas partes Veteris Testamenti erat translatio facta ex Græca versione Septuaginta Interpretum. Et inter plures latinæ, quæ circumferebantur, communior & receptior erat ea, quæ Itala dicebatur; teste Augustino l. 2. de Doctr. Christi c. 15.

Quæ ante
Hierony-
mum fuerit
Editio Vul-
gata.

44.
De Aucto-
ritate Vul-
gata Edi-
tionis.

Eam pro-
batum Tri-
dentinum
sive Ecce-
lesiæ.

Auctoritatem apud Catholicos debet Vulgata Editio habere summam: nõ solum ob antiquitatem, & tot sæculorum in Ecclesia usum, obque summam linguarum in Hieronymo peritiam, summæ reconditæque ejusdem doctrinæ, industriæ ac studio, fidelitatis item, vitæque sanctitati adjunctam (cui quoque pro Ecclesia auctoritate ejusdem, seu Damasi Papæ, laboranti non defuit gratia & adiutorio suo cælestis Ecclesiæ Curator) sed etiam ob auctoritatem ei accedentem ex declaratione Tridentini sess. 4. ubi statuit & declarat, ut hæc ipsa Versus & Vulgata editio, quæ longo tot sæculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus & expositionibus pro authentica habeatur, & ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat vel presumat. Ecclesia etenim Catholica firmamentum est & columna veritatis; contra cujus universalem consensum vel

disputare, insolentissimæ infantiæ est. Ex ea quoque, veluti depository fidelissimâ verbi divini, habent fideles hoc vel illud esse verbum Dei, & authenticum esse, sive librum, sive sensum, adeoque etiam authenticam esse editionem sive translationem.

Et planè ridiculum est, Novatores hæc in parte oblatrare auctoritati Ecclesiæ Romanæ, id est, Catholicæ; cum ex hac sola acceperint ipsas Scripturas: cui proinde si credant in hoc, quod legitimæ sint Scripturæ ab ea traditæ; æquè sive potius credere deberent, editionem ab ea probatam esse authenticam: maxime cum ipsi textus originales non extant, uti reque puræ sunt eorundem copiarum, quas fontes vocant. Ea nimirum libertas Novatorum ut credant vel non credant, quod vult. Indequè tanta in eis errorum, uti errantium varietas, sine ulla spe aut methodo concordiæ; dum hic unâ v.g. Lutheranam, alius aliam editionem pro libitu probat, ceteris rejectis. Prout etiam simili libertate in ipsis libris Canonicis eorundemque partibus admittendis sive rejiciendis, pariter quoque in Scripturarum sensu sive interpretatione utuntur. Quorum genium ad amissum ante tot sæcula delineavit Tertullianus l. de Præscript. c. 17. dicens: *Ista hæresis non recipit quasdam Scripturas: & si quas recipit, adjectionibus & detractionibus ad dispositionem instituti sui intervertit: & si recipit, non recipit integras: & si aliquatenus integras præstat, nihilominus diversæ expositiones commentata convertit. Tantum veritatis obstrepit adulter sensus, quantum & corruptor stylus.*

Itaque sicut Ecclesiæ Catholicæ nos cum Evangelio tamquam Dei verbo credamus, & libros ab ea probatos pro Canonicis tenemus; sic etiam permovere debet, ut editionem ab ea probatam pariter probemus. Ipsaque experientia (quam hæc Hæretici negare possunt) ostendit, omnino expedire paci ac tranquillitati publicæ, ut unica sit hujusmodi versio per Ecclesiam probata.

Quæ porro contra Vulgatam à Novatoribus obijciuntur, à Bellarmino, Tirhmanno, Orino & alijs dissolvuntur. Illud obiter notandum, quod menda quædam Bibliorum ex ipsis Catholicorum studiosis annotationibus hausta (quorum proinde correctionem Novatoribus non debemus) obijcere non vereantur. Quod insuper non officiat puritati Vulgatæ Editionis, ipsam in quibusdam videri non consentire cum fontibus: tum quia quoad sensum (qui in fontibus potest esse multiplex) hæpe non est discrepantia, quæ prima fronte apparet: tum quia ipsi fontes non extant, in sua præsertim puritate.

Ad intelligendum porro, quid sit Editionem hanc Vulgatam esse authenticam, sciendum est, non solum illud dici authenticam, quod est originale, sed etiam quod originali, ex quo

45.
Incon-
sequen-
tia &
Scelus Hæ-
reticorum.

46.
Objection-
ibus Hære-
ticorum br-
eviter satis
fit.

47.
Quid sit
editionem
aliquam esse
authen-
ticam.

Quod spe-
cialiter de
Vulgata
declaratur.

ex quo traductum est, bene responderet; adeoque generaliter omne illud dici authenticum, quod habet certam & indubitam fidem. Unde Editio Vulgata dicitur authentica: tum quia sincera beneque respondens fonti & linguae originariae: tum quia nihil continet, fidei aut bonis moribus repugnans: tum quia certam fidem facit in lectionibus, praedicationibus, disputationibus & expositionibus: tum quia generaliter nullam sententiam vel doctrinam falsam continet, ut *Lorca*, & *Luizius Turrianus* (quos citat & sequitur *Sylvius l. 1. de controversiis, q. 2. a. 3.*) dixerunt, quidquid nonnulli secus sentiri videntur. Si namque hoc postremum non involveretur in declaratione *Tridentini*, posset aliquando rejici Editio Vulgata aliquo praetextu, scilicet falsitatis alicujus sententiae, si talis reperiri posset: cum non fuerit in scripto *Tridentini* obligare fideles ad retinendum aliquas falsitates seu errores. Non fuit tamen mens Concilii declarare, quod nulla contineantur leviora errata Librariorum aut Typographorum; quae utique non sunt errata ipsius Interpretis, nec partes, sed vulnera verae Vulgatae Editionis. Quamvis non sine solidis rationibus in particulari debeat adstrui. Potuissent etiam nonnulla melius verti, ipso *Hieronymo* teste. Videri possunt, quae in hac rem notavit vir praeclearus *Franciscus Lucas* in libello adjecto ad calcem Bibliorum editorum anno 1618. Typis Plantinianis.

48.
De trans-
latione Sep-
tuaginta,
& circa
eam nota-
nda.

Translatio principalis Librorum Veteris Testamenti hebraice scriptorum in linguam Graecam auctores habet septuaginta duos Seniores (quos numero rotundo *Septuaginta* vocamus) in Aegyptum ad instantiam Ptolomaei Philadelphi (cui aliqui id adscribat ejus praedecessori Ptolomaeo Lagi filio) ab Eleazaro Pontifice missos, ex singulis tribus senos, hebraice ac graece peritissimos, qui Alexandriam cum sacris libris venientes, ibi in Pharo insula interpretationem spatio septuaginta dierum mira consonantia & Spiritus sancti instinctu perfecterunt; idque juxta receptam *Iustini, Irenaei* & aliorum Patrum, ac variorum Hebraeorum, nec non *Barony, Serary* & aliorum recentiorum sententiam (cui tamen ob testimonium Aristaei, qui gestis interfuit refutatur probabiliter *Hieronymus Praefat. in Pentateuchum, Titelmanus in Prologo Apologético pro Editione Vulgata*, & *Bellarminus l. 2. de Verbo Dei c. 6.*) singuli separati in septuaginta duabus cellulis (quamvis *Epiphanius l. de mensuris & Ponderibus*, & *Iustinianus Novella 146. cap. 1.* significant fuisse separatim binos & binos) convenientes quoad omnia in sententiis, verbis, & apicibus. Cujus proinde Verionis summa est auctoritas, accedente quoque, quod Apostoli & Evangelistae in suis scriptis & praedicationibus ea usi sint, ipsaque Ecclesia illam multis saeculis pro Vulgata & authentica

Heraclei Sum. Theol. Pars III.

habuerit, nec postea tam improbaverit, quodque ea sola Graeca semper Ecclesia fuerit usa, eandem quoque tot Veteres Patres suis Commentariis illustrarint. Unde est maxima hoc tempore auctoritatis post Editionem Vulgatae, quam Ecclesia suo iudicio praetulit, eo quod sit magis completa, & immediatè ex ipsis fontibus hebraicis Latino idiomati tradita; quodque ipsa Versio *Septuaginta*, sive graeca, sive in latinum versa, fuerit plurimum adulterata, etiam tempore veterum Patrum, ut ex *Hieronymo*, & alijs patet. Nam (ut alia praetercam) jam olim in versione *Septuaginta* veteris Testamenti irrepsit gravis error in computatione annorum primae & secundae aetatis mundi. Primò, quia secundum eam Mathusalem vixisset quatuordecim annis post diluvium; cum tamen certum sit, eam non fuisse in arca, & proinde vel ante diluvium esse mortuum, vel eo suffocatum. Secundò, quia computatio annorum ante diluvium in textu Graeco excedit computationem textus Hebraici, ad annos quingentos octoginta sex, post diluvium ad annos sexcentos quinquaginta.

Secunda versio ex Hebraico in Graecum idioma confecta est tempore Adriani Imperatoris ab Aquila Pontico, qui primum Gentilis, dein Christianus, tum ab Ecclesia pulsus, quod astrologiae judicariae studiosus esset, ad Judaeos se contulit, & hoc extremo tempore libros Legis translulit.

49.
De trans-
latione A-
quila.

Tertia censetur, quam Severo, vel (ut habet Latina praefatio Romana ad Septuaginta) Lucio Vero regnante ex Hebraeo in Graecum vertit *Symmachus*, qui genere Samaritanus, cum apud suos principatum obtinere non posset, Judaeis se adjunxit, & secundò circumcitus est, post adductum scilicet arte medicam praeruptum semel relictum, ut monet *Epiphanius l. de mensuris & Ponderibus in med. At Hieronymus Praefat. in Esaiam* & alibi, ex Christiano Ebionitam esse factum affirmat. Quod rectè potest consistere, si dicamus ex Judaeo prius factum esse Christianum.

Symmachi.

Quarta versio ex Hebraeo in Graecum est *Theodotionis* tempore Commodi Imperatoris; quae tamen foret prior illa *Symmachi*, si haec sub Severo (qui Commodum secutus est) foret confecta. Is ex Marcionista profectus Judaeorum factus est; majori tamen fide, quam ceteri ejus similes in interpretatione usus fuit, teste *Epiphanius*.

*Et Theodo-
tionis.*

Haec versiones in materijs Christianae fidei mysteria tangentibus nil aut modicum auctoritatis habent; in alijs non parum habent utilitatis & ponderis, praesertim illa *Theodotionis*, quae sincerior, & ex qua Ecclesia olim totum Danielem, tunc posteriora adhuc capita legit. Differunt autem inter se, quod *Aquila* verbum è verber, *Symmachus*

*Deque earum com-
paratione
& auctori-
tate.*

sentum à sensu, Theodotion medio quodam modo incedens, ex utroque commixtum & mediè temperatum genus translationis expresserunt, ut colligitur ex Hieronymo priore Prefat. in Job & alibi.

50.
De quinta & sexta Editione.

Item Tetraplis, Hexaplis & Octaplis Origenis,

Præfatis versionibus accefferunt quinta & sexta Editio Auctoris incertis, sed (ut creditur) fidelibus. Hinc ortum habent Tetrapla, Hexapla, & octapla Origenis. Nam is primò Editionem Septuaginta & tres sequentes in unum volumen congescit, positus in qualibet pagina quatuor columnis; quod Tetrapla idcirco appellavit. Ad ditis postea cuilibet paginæ duabus columnis, in quibus textus Hebraicus erat positus, semel litteris hebraicis, semel græcis expressus, Hexapla vocavit. Additâ denique in volumine uno insuper quintâ & sextâ editione, ideoque singulis paginis constantibus octo columnis; Octapla nominavit. De quibus frequens apud Veteres mentio.

51.
De Versione Sanctis Pagnini.

Inter recentiores ex Hebræo in Latinum versiones, una est Sanctis Pagnini lucensis Dominicani, eaque satis utilis, præsertim ignorantibus linguam hebraicam. Quam emendare studuit Benedictus Arias Montanus; aliorum tamen iudicio potius deterioravit. Eandem correxit, verius corruptit Robertus Stephanus Hæreticus. Altera est Francisco Vatablo adscripta, ideoque Vulgò Vatabli dicitur, sed potius ex Hæreticorum lacunis prodijt, Vatablo ipsam tamquam adulterinum foetum repudiante.

Et Francis Vatabli.

De Chaldaica paraphrasi.

Extat & in Biblijs Regijs Chaldaica Paraphrasis diversorum Auctorum vel Rabbimorum in libros veteris Testamenti, qui sunt in Hebræorum Canone, præterquam in libros Paralipomenon, Esdræ & Danielis. Magni ipsa fit apud Judæos, quibus ad hominem convincendis utilis est, tum etiam defendendæ puritati nostræ Editionis, & intelligentiæ quorundam locorum obscurorum; etsi fabulæ Judaicis scateat, præsertim extra Pentateuchum.

52.
Item de Versione Syriaca.

Denique Syriaca versio novi Testamenti, exceptâ Apocalypsi Secundâ & Tertiâ Joannis, Secundâ Petri & Judæ Epistolis, incerto Auctore (etsi aliqui, ipsi præsertim Syri, Marcum Evangelistam auctorem putent; sed cum nullus veterum Patrum, qui in Syria vel Ægypto floruerunt, & de Scripturis sacris aut Editionibus multa posteritati tradiderunt, istius meminerint, non potest ad id credendum induci Bellarminus. l. 2. c. 4.) Nostram Editionem in multis illustrat, ac quorundam obscuriorum locorum dilucidationi deservit. Et quoniam in titulis & sectionibus mentio apud illam fit sejuniorum, venerationis crucis, orationum pro defunctis, vigiliarum, memoriæ Sanctorum, & similium rerum, quas nostri Sectarii detestantur, ideo ipsa illos condemnat & rictus Ecclesiæ confirmat.

Solum observa, Ecclesiam non prohibuisse usquam translationes Bibliorum in linguas vulgares, neque eorum, quæ fideliter à Catholicis Auctoribus translata sunt, usum; ut nonnulli Hæretici mentiuntur, apertè convincendæ ex ipsa Regula 4. Indicis librorum prohibitorum; ubi post facultatem ordinari (qui cum consilio patrochi vel Confessarii delectum habeat personarum capacium, quibus lectio proficit) etiam laicis conceditur eorumdem Bibliorum lectio.

Reclè autem prohibetur hujusmodi lectio sine licentia: Cum (ut Regula loquitur) experimento manifestum sit, si sacra Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde, ob hominum reverentiam, detrimenti, quam utilitatis oriri. Vulgares enim, plerumque illitterati aut rudes, si varia legerent linguâ vernaculâ, quæ in Cantico Canticorum habentur, quæve de peccatis aut speciem mali habentibus in veteri Testamento referuntur, & non semper eodem loco expressè reprobantur, quæ denique partim difficillima & obscurissima, partim in speciem pugnantia vel rationem excedentia apparent, facile vel provocarentur ad malum, vel Scripturam aut sanctos Patriarchas contemnerent, aut Scripturam mentiri putarent, vel denique in falsos & erroneos sensus inciderent.

Unde nequidem tempore veteris Testamenti Scriptura linguâ vulgari passim à privatis lectitabatur aut publicè prælegebatur. Neque enim Esdras post solutionem captivitatis Babylonicæ, cum lingua Hebraica desierat esse vulgaris, Scripturam sacram in Syriacam, quæ tunc erat vulgaris, transtulit, sed eam ex hebraico textu populo interpretatus est; ut patet 2. Esdræ 8. Rari quoque erant tunc Codices sacri, etiam ante captivitatem. Præterea Origenes prologo in Cantica sub int. Monet, ut ratione periculoso homo adhuc subjacens carnis seu naturæ affectibus se penitus temperet à lectione Cantici Canticorum, subdens: Ajunt enim observari etiam apud Hebræos, quod nisi quis ad ætatem perfectam maturaverg, pervenerit libellum hunc nequidem in manibus tenere permittatur. Addit etiam moris apud illos fuisse, ut pueris traderentur Scripturæ à Doctoribus, tamen ad ultimum ista quatuor observari, id est, principium Genesis, & Ezechielis principium & finem, & hunc Cantici Canticorum librum. Etiam libros Regum non potuisse apud Hebræos legi ante trigessimam ætatis annum aliqui referunt, teste Marchant Tom. 3. p. 2. Tr. 4. Tit. 6. s. 8.

Unde & Hieronymus Epist. ad Paulinum (quæ est ad calcem Bibliorum recognitionum) c. 6. graviter conqueritur de temeritate vulgarij nimis licenter sacram Scripturam tractantium, inter alia dicens: *Sola Scripturarum ars est, quam sibi passim omnes*

53.
Non prohibuit Ecclesia translationes in linguam vulgarem usum; sed hujus modifacavit.

Quæ de causa.

54.
Quis fuerit mos Hebræorum in hac materia.

Dissum Hieronymi perstringent Novatorum.

Quaest. IV. De Sensibus & Interpretatione sacrae Scripturae. 61

omnes vendicant Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc Sophista, verbosus, hanc universi presumunt, lacerant, docent antequam discant. Quid igitur dicturam putamus, si Biblia etiam vulgari idiomate omnibus passim concedatur, immo inculcari videret, uti solet apud Adversarios?

55. Qui habeant aut concedant licentiam legendi Biblia lingua vulgari.

Non prohibetur tamen lectio Vulgatae Latinae Editionis; quam legere possunt, qui Latine norunt. Vulgari etiam lingua possunt juxta Sylviu[m] l. 1. *Controvers. qu. 2. a. 14.* Biblia legere Parochi, Concionatores, vel qui ad id muneris aptantur. Quod saltem hic praxis habere videtur. Immo Nonnulli putant posse Biblia legere vernacule, qui Latine. Oppositum tamen probabilius esse censet. *Sylvius supra.* Quoad Religiosos ordinantur in Regula 4. Indicis: *Regulares vero, non nisi facultate a praelatis suis habita, ea legere aut emere possint.*

56. Notanda pro Germania & Belgio.

Quod vero recentior Appendix seu Annotatio ad Regulam praedictam tradit, non esse penes Episcopos aut Praelatos Regulares hujusmodi facultatem, sed penes Inquisitores, non habet locum in Germania & Belgio; ubi Inquisitores non sunt, & Episcopi hujusmodi facultates concedunt. Immo juxta *Tannerum d. 1. q. 5. n. 88.* in Germania videtur ipso usu obtentum, ut lectio Bibliorum Germanicorum, dummodo Catholicorum, non censetur illicita. Alibi quoque ob causas rationabiles Ordinarii istam prohibitionem, aliquando justissimam, & de se gravem non tam graviter uterunt, aut consuetudo seu usus aliquid de ejus rigore remittit. Nam (ut testatur *Marchant Tom. 2. Tribunalis Sacram. Tracl. 2. Tit. 2. sect. 4. q. 3. dub. 6.* & ex eo *Bassau V. Haresis n. 16.*) sicut in multis locis Belgii consuetudo invaluit, ut honestis quidem Laicis Biblia vernacula legere permittatur, dissimulatione potius pia tolerantiae, quam facultate & licentia expressa: quamvis (ut idem *Marchant* addit) teneantur Pastores invigilare, tam super qualitate Editionis Bibliorum, quam super qualitate ipsorum legentium.

QUESTIO 34.

De Sensibus & Interpretatione Sacrae Scripturae.

56. Sensus Scripturae alius est Litteralis qui & historicus, alius mysticus, qui & spiritualis vocatur. Ille dicitur, quem verba ex intentione loquentis, scilicet Spiritus sancti, immediate significant, sive proprie, sive metaphorice. Quod addo: nam etiam sensus metaphoricus est vere litteralis, sed improprie. Et hujusmodi metaphoricis locutionibus Scriptura scaturit. Immo plures sententiae intellectae ad litteram propriam sine metaphora, esse *Heremx Sum. Theol. Pars III.*

sunt absurdae. Unde sicut nullus est locus sine alterutra significatione, quam verba ex intentione Spiritus sancti habent, sic necessario omnis habet sensum aliquem litteralem. Estque idem sensus efficax ad probandum dogmata. Regulariter tamen, & nisi aliquid obstat, retinenda est propria verborum significatio; juxta receptam regulam *Augustini lib. 2. de Doctrina Christi, cap. 15.*

Sensus mysticus est, qui non significatur immediate per verba, sed potius per res ipsas gestas aut gerendas. Qui sensus non est efficax ad probandum, nisi aliunde ipsa Scriptura, aut Ecclesiae declaratione, aut Patrum consensu constet esse vere intentum a Spiritu sancto. Prout in Evangelio Christus & Apostoli frequenter Scripturas vel Historias veteris Testamenti mystice explicant, v. g. de Jona in ventre ceti, de Isaac & Imael, de osse non comminendo in Agno Paschali, de serpente aeneo, de petra, undeeducta est aqua de non alligando os bovi trituranti &c. Eodemque usi sunt ceteri Patres & posteriores Doctores.

Est autem juxta Theologos triplex, Allegoricus scilicet, qui respicit Christum & Ecclesiam militantem, adeoque res fidei; Anagogicus, qui respicit res aeternae vitae, nolque eod trahit seu sustollit, ut vox Graeca significat: & Tropologicus, qui respicit mores, unde & sensus moralis dicitur. Quamvis sint etiam plurima Scripturae loca, quae ad litteram seu in sensu litterali agunt de Christo aut Ecclesia, de caelesti beatitudine, aut instruunt mores. Itaque sensus mysticus, si sit Allegoricus, credenda, si Tropologicus, agenda, si Anagogicus, speranda spectat. Inde sunt vulgati verus:

*Littera gesta docet, quid credas Allegoria,
Moralis quid agas, quod tendas Anagogia.*

Apud veteres tamen non semper sensus mysticos taliter inter se distinguunt, ut fuisse ostendit noster *Sasbouth in Opusculo de Scripturarum Sensibus* praefixo ejusdem Commentario in Isaiam. Nam allegoriam aliquando extendunt ad omnem sensum mysticum, & tropologiam vocant, quam nos allegoriam, Theoriam vero, quam nos anagogiam; nos autem allegoriam, vocem de se generalem, restringimus ut supra, de facto vocis propriae. Hi quatuor sensus applicantur quatuor Doctoribus; Hieronymo litteralis, Ambrosio allegoricus, Gregorio tropologicus, Augustino anagogicus; in quibus singuli excelluisse videntur.

Prater hos sensus dari solet alius, qui dicitur accommodatitius. Quae ratione manifestum est, Ecclesiam in divinis Officijs frequenter aliqua Scripturae loca accommodare his vel illis Sanctis, v. g. illud *Eccli. 44.* dictum de Noe: *Inventus est justus, & in tempore iracundiae factus est reconcilia-*

Alterutra habet omnem Scriptura.

Estque efficax ad probandum.

Proprie regulariter tenendus.

57. Quid sensus mysticus, & an efficax ad probandum.

58. Alius est Allegoricus, alius Anagogicus, alius Tropologicus.

Aliter interdum haec voces usurpatae apud Veteres.

59. De sensu accommodatitio.